

Addendum

Aanvulling op de Watervisie 2030 'Meer dan water'

Resultaten van de actualisatie op de Watervisie 2030

Algemeen bestuur 8 april 2025

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
1.1	Leeswijzer	4
1.2	Actualisatie van de Watervisie 2030 'Meer dan water'	4
1.3	Doorlopen proces	4
2	Gevolgen voor Watervisie 2030 'Meer dan water'	5
2.1	Veranderde context	5
2.2	Gevolgen voor onze ambities	5
2.3	Betekenis voor ons handelen	6
3	Conclusies en vervolg	7

1 Inleiding

'De wereld om ons heen is en blijft voortdurend in verandering. (...) We zijn ons ervan bewust dat de wereld in beweging is en dat zal blijven. Voor de ontwikkeling van deze visie zijn wij een expeditie gestart. Met de visie die voor u ligt, is deze expeditie niet afgelopen. We vinden het belangrijk dat deze visie actueel is en blijft aansluiten bij nieuwe ontwikkelingen. We houden onze visie daarom regelmatig tegen het licht, tenminste iedere nieuwe coalitieperiode, zodat we kunnen blijven inspelen op nieuwe ontwikkelingen.'

Bron: Watervisie: Meer dan water, 2019

Met deze woorden in gedachten is het algemeen bestuur (AB) van Waterschap Drents Overijsselse Delta (WDODelta) aan de slag gegaan en zijn ontwikkelingen in de omgeving in kaart gebracht, is de impact daarvan op de Watervisie 2030 gewogen en is - in de context van het coalitieakkoord uit 2023 - bepaald wat dit betekent voor onze ambities.

De wereld verandert in een hoog tempo en de uitdagingen waarmee we als waterschap geconfronteerd worden, zijn complexer dan ooit. Schaarste van de beschikbare grondstoffen, de toenemende druk op de ruimte, stijgende kosten van materialen en arbeid, de groeiende vraag naar energie en steeds extremere weersomstandigheden hebben directe gevolgen voor ons waterbeheer. Ook maken tekorten op de arbeidsmarkt en versnelde technologische innovaties het noodzakelijk om flexibeler en effectiever te werken.

Ons gebied robuust en duurzaam inrichten is een uitdagende complexe puzzel, waar veel stakeholders bij betrokken zijn. Om te zorgen dat komende generaties ook fijn kunnen wonen, werken en recreëren in ons beheergebied, is het noodzakelijk om nog beter de onderlinge verbinding te zoeken tussen economie, natuur, landschap en samenleving. Water en bodem hebben een belangrijke functie in het oplossen van de ruimtelijke vraagstukken. Binnen deze context is het van belang dat wij onze rol daarbij aanpassen en versterken. Door een integrale benadering van water(beheer) en bodem te combineren met slimme, flexibele oplossingen, kunnen we bijdragen aan het creëren van een veerkrachtige en duurzame leefomgeving voor huidige en toekomstige generaties.

Ons doel blijft onveranderd: het waarborgen van veilig, voldoende en schoon water voor alle inwoners en bedrijven binnen het werkgebied van Waterschap Drents Overijsselse Delta.

Met de actualisatie van de Watervisie 2030 'Meer dan water' (Watervisie) verbinden we onze lange termijn ambities aan concrete doelstellingen, die rekening houden met actuele ontwikkelingen. We blijven werken aan de Kaderrichtlijn Water (KRW), het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP), het principe van water en bodem sturend en de implementatie van de nieuwe Europese Richtlijn Stedelijk Afvalwater. Dit doen we op een manier die sober, doelmatig en toekomstbestendig is, met oog voor de voortdurend veranderende context waarin we opereren.

Addendum op de Watervisie

Dit addendum is het resultaat van de actualisatie van de Watervisie van WDODelta. Deze had als doel de voortgang te evalueren, inzichten te verzamelen over de haalbaarheid en uitvoerbaarheid van de gestelde ambities en te reflecteren op de bestuurlijke uitdagingen die zich de afgelopen jaren hebben voorgedaan.

De actualisatie laat zien dat WDODelta stappen heeft gezet in de invulling van de Watervisie, maar dat het realiseren van de ambities in de praktijk soms wordt beïnvloed door factoren zoals onderlinge spanning tussen doelen, bestuurlijke keuzes en de beperkte invloed van het waterschap op externe ontwikkelingen. Dit addendum beschrijft de aanleiding en het proces van de actualisatie, brengt de gevolgen van veranderende ontwikkelingen in kaart en verkent of en hoe de invulling van de ambities bijgestuurd moet worden.

Dit addendum is zelfstandig leesbaar en moet in samenhang met de Watervisie worden beschouwd. Het biedt een actuele reflectie op de invulling en effectiviteit van de visie en vormt daarmee een basis voor verdere beleidsontwikkeling en bestuurlijke keuzes in de komende jaren.

1.1 Leeswijzer

Dit addendum bevat de resultaten van de actualisatie van de Watervisie en evalueert in hoeverre de ambities bijstelling nodig hebben in de veranderende context. Daarnaast reflecteert het op bestuurlijke keuzes en de onderlinge samenhang hiertussen.

In de inleiding is de aanleiding, doelstelling en vraagstelling van de actualisatie van de Watervisie beschreven, gevolgd door een toelichting op het doel en de opdracht van deze actualisatie. Ook wordt een toelichting gegeven op het doorlopen proces en de stappen die hierin genomen zijn. Hoofdstuk 2 is het hart van dit addendum, waarin we de gevolgen van de actualisatie van de Watervisie in kaart brengen. Het schetst de veranderende context op basis van trends en ontwikkelingen, gaat in op de impact van deze veranderingen op onze ambities en ons handelen. In hoofdstuk 3 leest u over de conclusies en vervolgstappen. Een belangrijke conclusie is dat er geen aanpassing van de ambities nodig is, maar dat de toepassing van deze ambities vraagt om een andere invulling.

Voor een volledig inzicht in de context, ontwikkelingen en de bestuurlijke afwegingen, raden we aan dit document in samenhang met de Watervisie 2030 'Meer dan water' te lezen.

1.2 Actualisatie van de Watervisie 2030 'Meer dan Water'

Doel en opdracht

Op 16 juli 2024 heeft het AB de volgende opdracht meegegeven aan het dagelijks bestuur (DB):

De actualisatie heeft als doel het AB in positie te brengen om een bijstelling op de ambities in de watervisie WDO Delta te kunnen maken. Dit kan leiden tot aanpassing van het Waterbeheerprogramma (WBP), wat effect heeft op de uitvoering en prioritering van werkzaamheden. Het tussenresultaat wordt meegenomen in de begroting van 2026 en het eindresultaat in de begrotingsbrief 2027.

Op 24 september 2024 heeft het algemeen bestuur de opdracht vastgesteld en besloten om de actualisatie uit te voeren in vereenvoudigde vorm, zonder participatie vanuit de omgeving. Alleen het algemeen bestuur is betrokken bij deze actualisatie. Daarnaast heeft het AB bepaald dat de actualisatie zich richt op een analyse van relevante ontwikkelingen sinds 2020, die invloed hebben op de ambities uit de Watervisie.

De volgende onderwerpen zijn meegenomen:

1. Veranderde context sinds 2020, zoals bevolkingsgroei, industrialisatie, ruimtelijke ontwikkelingen en geopolitieke veranderingen.
2. Actualisatie van trends en ontwikkelingen die invloed hebben op het waterbeheer.
3. Tussentijds vastgesteld beleid en strategieën, waaronder *Water en Bodem sturend*, de *Toekomstvisie Waterketen*.
4. Kwalitatieve stand van zaken van de te beschouwen ambities binnen de Watervisie.
5. Effecten en consequenties van mogelijke bijstellingen, zowel bij verhoging als verlaging van ambities.

1.3 Doorlopen proces

Het actualisatieproces van de Watervisie 2030 is doorlopen in vier stappen. Het AB is gestart met vaststellen dat 17 van de 22 ambities uit de Watervisie verder geanalyseerd moesten worden. Daarna volgde een ambtelijke analyse waarin voortgang, trends en mogelijke bijstellingen werden onderzocht. Het AB kreeg de mogelijkheid om hier schriftelijk op te reageren om daarmee het speelveld te verhelderen. Op basis van deze input stelde het DB drie bestuurlijke dilemma's op en onderzocht in hoeverre aanpassingen aan de ambities binnen de kaders van de opdracht noodzakelijk waren. De bevindingen en voorstellen voor bijstelling zijn verwerkt in dit addendum op de Watervisie en ter besluitvorming aan het AB voorgelegd.

2 Gevolgen voor Watervisie 2030 'Meer dan water'

2.1 Veranderde context

In de Watervisie 2030 'Meer dan water' staan trends en ontwikkelingen die relevant zijn voor onze Watervisie. In de tussentijd is de wereld niet stil blijven staan en beïnvloeden nieuwe trends en ontwikkelingen steeds meer de context waarin wij werken. Bevolkingsgroei, verstedelijking, industrialisatie, extremere weersomstandigheden, geopolitieke spanningen, schaarste aan grondstoffen, de groeiende vraag naar energie en stijgende kosten vergroten de druk op ons waterbeheer aanzienlijk.

Stedelijke groei legt meer druk op onze watersystemen en vraagt om het maken van keuzes in het nemen van adaptieve maatregelen. Industriële lozingen en nieuwe verontreinigingen zoals microplastics en medicijnresten vormen groeiende uitdagingen op het gebied van de waterkwaliteit. De toenemende trend van de klimaatverandering met extreme weersomstandigheden vraagt om besluiten die bijdragen aan het ontwikkelen van robuuste en flexibele watersystemen. Onze infrastructuur, zoals gemalen, dijken en zuiveringsinstallaties zijn maatschappelijk erkend als vitale infrastructuur en zijn essentieel in het waarborgen van veilig, voldoende en schoon water. De toenemende schaarste aan grondstoffen stimuleren ons om innovatieve, circulaire en kosteneffectieve oplossingen te ontwikkelen, zoals hergebruik van afvalwater en efficiënter grondstoffengebruik. Schaarste op arbeid, (milieu)ruimte, energie, grondstoffen en kapitaal vragen om innovatieve oplossingen die ons minder afhankelijk maken van deze schaarse bronnen en het daardoor mogelijk maken onze kerntaken duurzaam te kunnen blijven uitvoeren. Trends zoals digitalisering, AI, en big data helpen om waterbeheer te optimaliseren, terwijl cybersecurity en kennisdeling binnen de organisatie belangrijker worden. Tot slot is wordt er steeds meer nadruk gelegd op samenwerking en participatie, zowel met burgers, bedrijven als met andere overheden, om integraal waterbeheer en beleidsinnovatie te stimuleren.

Het is belangrijk dat we de hierboven geschetste ontwikkelingen bekijken vanuit de rol die we als functionele overheid vervullen. Alles wat we doen moet bijdragen aan het effectiever en efficiënter uitvoeren van onze kerntaken, op een manier die ons in staat stelt optimaal in te spelen op de uitdagingen die zich aandienen.

2.2 Gevolgen voor onze ambities

Het actualisatieproces van de Watervisie laat zien dat onze ambities niet bijgesteld hoeven te worden. Een uitzondering hierop is de ambitie binnen het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). Dit landelijke programma heeft als doel om in 2050 alle primaire keringen in Nederland te laten voldoen aan de wettelijke veiligheidsnormen. Destijds, bij de vaststelling van de Watervisie in 2020, is ervoor gekozen een eigen, ambitieuzere deadline te hanteren en al in 2045 aan deze normen te voldoen. Inmiddels heeft het algemeen bestuur in 2024 besloten om deze ambitie bij te stellen naar 2050, waarmee deze in lijn is gebracht met de landelijke wettelijke kaders.

Hoewel onze ambities grotendeels overeind blijven, is het noodzakelijk om duidelijker te maken hoe we als waterschap hiermee omgaan in een veranderende context en wat dit betekent voor ons handelen. De impact van ontwikkelingen moet vooral worden beoordeeld vanuit ons functioneren als een efficiënte, resultaatgerichte en functionele overheid, waarbij we toetsen of onze activiteiten bijdragen aan een effectievere en efficiëntere uitvoering van onze kerntaken.

Daarnaast heeft het actualisatieproces verschillende dilemma's blootgelegd, die vragen om weloverwogen afwegingen. Hieronder vindt u enkele voorbeelden van deze dilemma's. Deze inzichten benadrukken de noodzaak van een sterke positionering van het waterschap binnen de veranderende context en een scherpere duiding van hoe wij onze ambities in de praktijk waarmaken.

2.3 Betekenis voor ons handelen

Samenhang tussen ambities

In het verleden werkten we lineair vanuit programma's met een duidelijk stappenplan aan een redelijk voorspelbare uitkomst. Maar de situatie is veranderd: We zijn meer dan ooit onderdeel van complexe systemen, zoals het energiesysteem, grondstoffsysteem en watersysteem, die geregeld tegengestelde belangen met zich meebrengen. De Watervisie helpt ons om de dilemma's die uit deze tegengestelde belangen voortvloeien in een bredere context te plaatsen. We kunnen onze ambities niet los van elkaar zien. Zo kan bijvoorbeeld het verminderen van grondstoffengebruik op de zuiveringen leiden tot een lagere kwaliteit van ons effluent, terwijl het terugwinnen van grondstoffen uit afvalwater juist meer energie kost.

Dit spanningsveld speelt ook bij zorgwekkende stoffen zoals PFAS en medicijnresten. Hoewel we inzetten op bronaanpak en producentenverantwoordelijkheid, blijft het waterschap verantwoordelijk voor schoon water. Een lastig bestuurlijk dilemma is of het waterschap moet investeren in extra zuiveringstechnieken of de verantwoordelijkheid neerlegt bij de producenten.

De uitdaging is om niet simpelweg tussen ambities te kiezen, maar slimme en innovatieve combinaties te vinden die bijdragen aan een evenwichtige oplossing. In het strategisch kader Waterketen en het daaropvolgend uitvoeringskader Waterketen geven we hier richting aan.

Samenwerking met onze omgeving

De Watervisie laat ons zien hoe belangrijk de samenwerking met onze omgeving is. Het waterschap streeft ernaar om de ambities uit de watervisie zo goed mogelijk te realiseren binnen haar eigen mogelijkheden, maar is daarbij afhankelijk van samenwerking met andere partijen zoals het Rijk, provincies, gemeenten, bedrijven en inwoners. Het waterschap heeft naast uitvoerende en beherende taken ook een adviserende rol. Een rol die steeds belangrijker wordt binnen de totale ruimtelijke puzzel, als gevolg van trends en ontwikkelingen. Dit wordt door ons waterschap onderschreven in het 'Position Paper Water en Bodem Sturend'. Om onze doelen te behalen, is het van cruciaal belang om deze verschillende rollen te omarmen. De komende jaren zullen we meer inzetten op onze positie, onder andere door een strategisch kader Water Ruimte Klimaat (WRK) op te stellen.

In het coalitieakkoord is vastgelegd dat we sober en doelmatig onze kerntaken invullen. De manier waarop wij onze ambities uitvoeren is hiermee in lijn. We hebben verschillende ambities geformuleerd op het gebied van waterkwaliteit, die in lijn zijn met de doelstelling van de Kaderrichtlijn Water (KRW) om achteruitgang te voorkomen en de waterkwaliteit te verbeteren. Voor de KRW-lichamen ligt dit scherper door een achteruitgangverbod en verbeteringseis. Daarom ligt de primaire focus in ons werk op het uitvoeren van de KRW-maatregelen. Buiten de KRW-waterlichamen monitoren wij of autonome ontwikkelingen blijven leiden tot de gewenste kwaliteit en spelen wij in op kansen om de waterkwaliteit waar mogelijk te verbeteren.

Samenwerking in uitvoering

Tot nu toe werd het principe van hemelwaterafkoppeling vaak gezien als een vaststaand en bewezen gegeven: minder water naar de rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's) betekent lagere zuiveringskosten en efficiënter beheer. Echter, met toenemende droogteperiodes groeit de behoefte om afgekoppeld hemelwater lokaal te infiltreren in de bodem. Dit vereist nauwe samenwerking met medeoverheden om wateroverlast te voorkomen en tegelijkertijd optimaal gebruik te maken van schaarse ruimte.

Toch is het belangrijk om weloverwogen te blijven afkoppelen. Zonder de begeleiding van het waterschap als waterautoriteit en zonder kennis van hydrologie kan afkoppeling tot wateroverlast leiden. Bovendien brengen nieuwe inzichten de waterkwaliteitsaspecten van afkoppeling aan het licht, bijvoorbeeld schadelijke stoffen van daken en wegen die in het grond- en oppervlaktewater terechtkomen. Dit kan invloed hebben op het behalen van ambities zoals de KRW. Het is daarom noodzakelijk om zorgvuldig af te wegen in hoeverre hemelwater, zonder zuivering, direct mag infiltreren in het grondwatersysteem. Deze afweging vereist verdieping en kennisontwikkeling. Het afkoppelbeleid moet worden gebaseerd op een integrale benadering van het watersysteem, waarin expertise en samenwerking centraal staan.

Bij het multifunctioneel gebruik van onze keringen moeten we altijd een balans vinden tussen de bereidheid om slim om te gaan met de schaarse beschikbare ruimte en onze zorg voor de waterveiligheid. Hierbij is het noodzakelijk om voldoende ruimte te behouden voor nieuwe versterkingen in een toekomst met een onzeker klimaat. Het toevoegen van extra functies vraagt om een zorgvuldige afweging, zoals de verdeling van kosten en het vooruitkijken naar de toekomst. Het kan zo zijn dat bij de uitvoering verder vooruitgekeken moet worden dan 'het standaard zichtjaar' voor het ontwerp van keringen, wanneer bijvoorbeeld functies worden toegestaan die langer meegaan dan de kering zelf.

Waar mogelijk hanteren we het *'Ja, mits'-principe*, om actief mee te denken en onze belangen optimaal te behartigen. 'Nee, tenzij' blijft het uitgangspunt als het gaat om waterveiligheid en beheersbare kosten. Het eindoordeel over ruimtelijke ingrepen in en rond waterkeringen moet altijd bij het waterschap liggen, om de primaire waterkerende functie van dijken te waarborgen. Dit vraagt om concrete uitvoeringskaders, waarin onze strategische belangen goed zijn verankerd. De opgedane kennis vanuit de versterkingsopgave passen we toe op vraagstukken rondom het ruimtelijk gebruik van dijken.

3 Conclusies en vervolg

Het addendum beschrijft de watervisie in de huidige context van 2025

In de Watervisie 2030 'Meer dan water' staan trends en ontwikkelingen die destijds tijdens bij het opstellen al relevant waren. De context waarin wij werken is veranderd. Het is belangrijk dat we deze ontwikkelingen bekijken vanuit de functie die we als overheid vervullen. Alles wat we doen moet bijdragen aan het effectiever en efficiënter uitvoeren van onze kerntaken en ons helpen optimaal in te spelen op (nieuwe) uitdagingen.

Het doorlopen proces van de actualisatie toont aan dat de ambities van de Watervisie 2030 'Meer dan water' standhouden.

Het AB heeft zorgvuldig onderzocht, besproken en geanalyseerd welke ontwikkelingen zich aandienen, in welke context het waterschap opereert en wat de ambities zijn die het waterschap nastreeft. Hieruit blijkt dat de ambities nog steeds passen binnen de huidige trends en ontwikkelingen, context, voortgang en aansluiten bij het huidige coalitieakkoord.

Wel zijn aanpassingen nodig in de wijze waarop het waterschap invulling geeft aan deze ambities. De ambities moeten in samenhang worden bekeken. Het waterschap moet op zoek naar innovatieve en slimme combinaties en samenwerkingen, die bijdragen aan evenwichtige oplossingen. Daarnaast moet het waterschap bestuurlijke dilemma's blijven onderzoeken en bespreken, zodat er keuzes gemaakt kunnen worden over prioriteiten en afwegingen. Dit draagt bij aan een integrale aanpak waarin alle ambities zoveel mogelijk in balans blijven. Om de kerntaken effectief uit te kunnen blijven voeren, is het van cruciaal belang dat het waterschap haar positie binnen het bredere speelveld van ruimtelijke ordening verkennt. Dit vraagt om duidelijke kaders en flexibiliteit in de uitvoering van het beleid.

Vervolg addendum

Na het vaststellen van het addendum is deze - samen met de Watervisie 2030 'Meer dan water' - leidend in de manier waarop we invulling geven aan de Watervisie.
